

KÜLTÜR, TARİH VE KİMLİK AÇISINDAN DİLİN ÖNEMİ*

THE IMPORTANCE OF LANGUAGE IN CULTURE, HISTORY AND IDENTITY

Enver KAPAĞAN **

ÖZ

İnsan ve toplum hayatı rastlantılardan oluşmaz. Düşünülen, hissedilen, yapılan her şey mutlak anlamda bir sebep ve öngörülmüş bir sonuçla kayıtlı olarak meydana getirilir. Bu anlamda insanın ve toplumun geleceği geçmişin birikimi üzerinde şekillenir. Geçmiş ise bir yönüyle tecrübe yani kültür, bir yönüyle ise hafıza yani tarihten ibarettir. Bu iki birikimin sonucu olarak şekillenen ve insanı ya da toplumu tanımlamaya yarayan kavram ise kimliktir.

Kültür, tarih ve nihayetinde kimlik olmadan gelişmenin varlığından bahsetmek imkânsızdır. Bunlar olmadan hem insan hem de toplum çaresiz ve yalnızdır. Üstelik bunlar olmadan ne anı yaşamak ne de gelecek planı yapmak mümkün olabilir. İnsanların ve toplumların varlık yokluk meselesi olarak değerlendirilebilecek kültür, tarih ve kimlik kavramlarının hiçbir zaman kesintiye uğramadan olağan akışın sürdürmesi gerekmektedir. Böylelikle zaman ve mekânlar arasında kopmaz bağlar oluşur. İnsanın ve toplumun yalnızlaşması, çaresizliği son bulur.

Her toplum için dil önemli bir unsurdur. Çünkü dil, taşıdığı birikim içinde toplumların tarihi, medeni, sosyal, siyasal ve benzeri açılardan yaşamlarını devam ettiren önemli bir unsurdur. Milletlerin maddi ve manevi bütün hususiyetlerine tesir etmesi ve geçmişten bugüne taşınması gibi rollere sahip olarak da en önemli etmenlerin başında gelir. Bu

* Bu makale, 15.10.2021 tarihinde dergimize gönderilmiş; 16.10.2021 tarihinde hakemlere gönderilme işlemi gerçekleştirilmiş; 05.11.2021 tarihinde hakem raporlarının değerlendirilmesi sonucu yayın listesine dâhil edilmiştir.

Makaleye atfı şekli; Enver Kapağan, Kültür, Tarih ve Kimlik Açısından Dilin Önemi, *Karabük Türkoloji Dergisi*, Cilt/Sayı: IV (2021), Karabük 2021, s. 49-58.

ISSN 2667-7253/e-ISSN 2687-3885, 107596/katud.31122021.004

Bu makale, Taraz Devlet Pedagoji Üniversitesinde 15.11.2019 – 12.12.2019 tarihleri arasında gerçekleşen sempozyumda sözlü olarak sunulan bildirinin genişletilmiş ve gözden geçirilmiş şeklidir.

** Doç. Dr., Bakü Avrasiya Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi/ Bolu İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilgiler Böl. Öğrt. Üyesi enverkapan@hotmail.com, [http://Orcid ID:0000-0003-4647-1863](http://Orcid.ID:0000-0003-4647-1863)

sebeple her millet için diline sahip çıkmak, onu dünya dili haline getirmek ve onu geleceğe taşımak milli bir görev ve sorumluluk olarak kabul edilmektedir. Ancak bununla milli hususiyetlerinden olan kimlik, kültür ve tarihine ait unsurları dünyaya sunabilir, yerelden evrensel konuma taşıyabilir. Bu bildiride de dil ile çok sıkı bir ilişki içinde olan hatta birbirinden ayrılmaz parçalar olan dilin kimlik, kültür ve tarih açısından önemi ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Toplum, Dil, Kimlik, Kültür, Tarih..

ABSTRACT

Human and social life does not consist of coincidences. Everything, which is thought, felt and done, is generated with an absolute reason and a predicted result. In this sense, the future of man and society is shaped by the accumulation of the past. The past, on the other hand, consists of both experience, in other words, culture; and memory, in other words, history. The concept which is shaped as a result of these two accumulations and helps to define people or society is the identity.

It is impossible to talk about the existence of improvement without culture, history and ultimately identity. Without these concepts, both human and society are helpless and lonely. Furthermore, without these, it is not possible to live in the moment or to plan for the future. The concepts of culture, history and identity, which can be considered as a matter of existence and non-existence of people and societies, should continue their normal flow without interruption. Thus, unbreakable bonds are formed between time and space. The isolation and desperation of people and society ends.

Language is an important element for every society. Since language is an important element that sustains the lives of societies in terms of history, civil, social, political and similar aspects. The language itself is also one of the most important factors by having roles such as influencing all material and spiritual characteristics of nations and moving them from the past to the present. For this reason, it is accepted as a national duty and responsibility for every nation to protect its language, to make it the world language and to carry it to the future. Only by doing this, the nations can present the elements of identity, culture and history, which are among national characteristics, to the world, and move it from local to universal environment. In this paper, the importance of language, which is in a very close relationship with language and even inseparable parts from each other, in terms of identity, culture and history will be discussed.

Key Words: Society, Language, Identity, Culture, History.

Giriş

Dil, insanlığın tarih boyunca kullandığı en ideal iletişim aracıdır. Ancak dil, işlevi yönüyle iletişim aracı olmanın çok ötesinde bir anlam ve göreve sahiptir. Çünkü anlık ve sınırlı iletişim ihtiyaçları dışında belki de bunlardan daha çok kuşakları ve coğrafyaları özellikle kültür ve tarih hafızası yönüyle imar eden

dil, çok yönlü ve zengin bir kavramdır (Kundakçı-Kapağan, 2015: 2). Dilin zamanı aşan ve toplumların hayatına doğrudan etki eden bir boyutunun bulunması önemini de oldukça artırmaktadır.

Dil, toplumları yukarıdan aşağıya, aşağıdan yukarıya; yani bireyden topluma, toplumdaki bireye doğru çok yönlü olarak inşa ederken içinde taşıdığı somut ve soyut kültür unsurlarını kullanır. Bir çeşit kültürlenme süreci olarak da değerlendirilebilecek bu inşa sırasında kullanılan dil, içerisinde doğduğu millete göre söyleyiş ve şekil farklılıkları gösterebilir. Tüm insanlar için ortak bir vasıta olmakla birlikte bu yönüyle özgün hususiyetler içeren dil, toplumdaki topluma değişen düşünce, duygu ve davranış farklılıklarını da olduğu gibi korumaya imkân sağlar.¹ Dilin ortak özellikleri kadar özgün yanlarının bulunması da önemlidir.

İnsanlar düşündüklerini yerli yerinde ve yeterince ancak bildikleri diller ile ifade edebilirler. Dil dışında jest ve mimikler, resim veya sanatın başka dalları ve türlü türlü aktarım şekilleri ile de düşünceleri dile getirmek mümkündür. Fakat hiç birisi söz ve yazıya aracılık eden dil kadar etkin değildir. Bu yüzden dil fert ve toplum hayatındaki en önemli unsur olarak varlığını devam ettirir. Hatta insanın kendisini gerektiği gibi ifade edebilmesi için bir dili sadece konuşabilmesi de yetmez. Bu dile ait yeteri kadar kelime birikimine de sahip olması gerekir. Çünkü insan ancak bildiği kelime sayısınca hayal kurabilir, düşünebilir veya kendisini ifade edebilir. Bunun yanında milletlerin tarihi ve coğrafi aidiyetleri de dilleri ile orantılı yaşar veya kabul görür. Türkçenin konuşulduğu coğrafyaya Türkistan, Almancanın konuşulduğu yere Almanya, Arapçanın konuşulduğu yerlere Arap coğrafyası denmesinin sebebi bu coğrafyaların üzerlerinde yaşayan milletin yaygın olarak kullandığı dilin adı ile anılmasındandır.

Bir dilin varlığını sürdürebilmesi, zaman içerisinde yok olmaması için ihtiyaç duyduğu temel şey, onu konuşacak insanların bulunmasıdır. Dilin varlık yokluk davası olarak kabul edilebilecek bu konuşulma ihtiyacını ana dil ya da yabancı dil olarak öğretimi sayesinde karşılamak mümkündür.² Dilin öğretilmesi ve öğrenilmesi süreci ise onun her bakımdan incelenmesini zorunlu kılar. Birbirini besleyen bu süreçlerin temel sebebi dilin insan ve toplum hayatındaki önceliği ve vazgeçilmezliği ile ilgilidir. Ferdin ve milletin kaderinde tayin edici bir rolü bulunan dil, tam da bu nedenle rolüne uygun bir dikkatle korunmalı ve geliştirilmelidir. Özellikle ana dil konusunda fertten topluma artan bir hassasiyetle dil özeni yerleşik bir tavır olarak benimsenmelidir.

¹ Yılmaz Bacaklı-Enver Kapağan-Mustafa Kundakçı, *Divanü Lügati't-Türk'ün Yazılma Amacı Üzerine Bir Değerlendirme. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5 (8), 2016, s. 3260

² Tahsin Banguoğlu, *Dil Bahisleri*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul 1987, s. 35.

İnsanın yaşamı süresince pek çok dili öğrenmesi mümkündür. Ancak bebeklikten başlayarak pek çok ortaklıkla bağlı bulunulan milletin asli bir üyesi olmak üzere doğrudan doğruya tecrübe edilerek öğrenilen ana dil, bu edinilmiş dillerden farklıdır. İnsan hayatında bir kez yaşanan bir süreçle ve tabii bir yolla elde edilen ana dilin yerini, hiçbir zaman edinilmiş dillerle alamaz.³ Çünkü ana dil; insanın ilk şuur halini kuran ve onun her meseleye yönelik düşünüş, duyuş ve davranış kalıplarını belirleyen bir özellik gösterir. Bu bakımdan ana dil; insanın eli, ayağı, gözü kadar yerleşik ve değiştirilemez bir uzvu olarak değerlendirilebilir.

Bu kadar etkin bir güce sahip olan dil, her dönemde üzerinde düşünülen bir konu olmuştur. Bu sebeple *'Dil nedir, nasıl bir etkiye sahiptir?'* gibisinden sorular daima güncelliğini korumuştur. Yine bu nedenden ki dil, hakkında tarihin her döneminde en çok konuşulan ve araştırılan kavramlardan biri olmuştur. Dile dair araştırmaların tümünde başlangıç aşaması diğer araştırmalarda olduğu gibi tanımlama aşaması olmuştur. Esasen dilin işlev ve imkân bakımından zengin bir özelliğe sahip olması onun tüm sınırlarını kuşatan bir tanımın yapılmasını zorlaştırmaktadır. Buna rağmen yapılan tanımlama denemelerinde dil ile genelde varlık özelde ise insan arasındaki ilişki vurgulanmaktadır.

*"Martin Heidegger dili, içinde varlığın su yüzüne çıktığı, kendini gösterdiği bir logos olarak tanımlar. "Dil, varlığın ışınarak örtüsünü açtığı yerdir" derken, dili, insan varlığının temeli ve insanı insan kılan şey olarak kabul eder. Wilhelm von Humboldt'a göre ise "dil, bir yandan, insanın genel tinsel enerjisinin düzenli işleyen bir çark içinde açığa çıkmasıdır; öbür yandan, bu çark içinde dilsel yetkinlik idesinin gerçeklikle bir oluş kazanması çabasıdır." Bu çabada insan, ancak dille insan olur"*⁴

Dilin basitten karmaşığa yapılan bütün tanımlamalarında vurgulanan dil ile varlık ve insan arasındaki ilişki ikincil ve yüzeysel bir ilişki değildir. Dili varlık ve insan ilişkisi üzerinden tanımlanma çabası bu üç kavram arasındaki derin bağ üzerinden bakıldığında adeta bir zorunluluktur. Nitekim dil, ortaya çıkmak ve hayatiyetini sürdürmek için varlık ve insan kavramlarına ne kadar muhtaçsa tüm varlık ve insan da dile aynı derecede ihtiyaç duymaktadır. Dil ile varlık ve insan arasındaki hayati ilişkiyi üç esas üzerinden değerlendirmek mümkündür. Bunlar kültür, tarih ve kimlik olarak sıralanabilir.

İnsanın sayesinde hayata tutunduğu ve varlığın anlam kazandığı kültürlenme sürecinin çok katmanlı bir hale geldiği dönemlerde insan ve varlık hatırlamaya, dolayısıyla hafızaya ihtiyaç duyar. Bu ihtiyacı ise tarih karşılar.

³ Ercan Alkaya, *Prof. Dr. Günay KARAĞAÇ, Dil, Tarih ve İnsan*, Akçağ Yayınları / 430, Ankara 2002, 192, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Fırat University Journal of Social Science Cilt: 13, Sayı: 1, Sayfa: 441-450, ELAZIĞ-2003, s., 448.

⁴ Ruhattin Yazoğlu, *Dil-Kültür İlişkisi, Ekev Akademi Dergisi* Yıl: 6 Sayı: 11 -Bahar 2002, 21. s., 25

Tarih olup bitenleri yeknesak bir tekrar olmaktan çıkarak şuurlu eylemler haline getirir. Tarih bir boyutuyla geçmişten söz ederken aslında geleceği yönetir. Dil, tarihin taşınmasında da en bilindik araçlardan biridir. Bu bakımdan dil tarih arasındaki ilişki de oldukça önemlidir.

Dil-Kültür İlişkisi

İnsan tecrübeyle dünya hayatına tutunmakta, varlık da insanın hayata tutunmasıyla anlam kazanmaktadır. İnsan tecrübesinin varlığı anlamlandırması anlık bir oluşun ürünü değildir. Uzun zamanlar alan bu tecrübe ve anlamlandırma sürecinin hasılasına kültür denilebilir. Kültür kavramı etimolojik olarak Latince kökenli bir kelimedir. Kelime özellikle XIX. yüzyıl ve sonrasında insanın gelişim sürecini anlatacak şekilde kullanılmaya başlanır. İnsanın özellikle akıl esaslı gelişme sürecine gönderme yapan kültür kelimesi, aynı zamanda insanî ve manevî olanı içerecek şekilde de kullanılmıştır.⁵

Kültür, fert planından milletlere ve nihayet insanlığa kadar farklı seviyelerde birikimler oluşturur. Her insanın kendisine has bir kültürü olmakla beraber milletlerin ve insanlığın da yaşadığı bir gelişim sürecinden söz edilebilir. İnsan; gelişimini hem korumak hem de sürdürebilmek için ortak ya da özgün kültür unsurlarını zaman ile coğrafyalar arasında taşımak, yorumlamak ve yaşatmak çabasından vazgeçemez. Bu nedenle ortak kültürün inceliklerinin, özgün kültürlerin ise farklılıklarının bilinmesi bir zorunluluktur. Özgün kültürün en önemli çeşidi ise milli kültürdür. Pek çok konuda ortaklıklar taşıyan insanların meydana getirdiği milletlerin kültürü diğer milletlerden farklı özellikler taşır.

Dil hemen her dönemde hem özgün hem de ortak kültürle sıkı bir ilişki içerisinde olmuştur. İnsanlığın ortak idealleri, geçmiş yaşam tecrübesi ile birlikte milletlere has gelenekleri görenekleri ve coğrafyası gibi kültür unsurları da dilinde yaşar. Bu nedenle genel anlamda insanlık ve özel anlamda milletler dili koruma konusunda oldukça hassas olmalıdır. Bilhassa milletler varlıklarına dair tüm kültür kodlarını bünyesinde bulunduran dilin sözlü ve yazılı formlarını doğru analiz ederek kendilerinde de bir farkındalık oluşturabilirler. Bu farkındalık sayesinde hususi değerlerini yerel örneklerden milli kabullere oradan da evrensel normlara dönüştürebilirler. Aksi takdirde tarih boyunca dar bir çerçevede yaşanan bir unsur olarak varlığını devam ettirirken günümüzde iletişim ve ulaşım açısından çok hızlı gelişen ve değişen dünyada geleceğe taşınabilmesi oldukça zor olur. Bu yüzden kültürün varlığını devam ettirmesi ve geçmişten bugüne aktarılmasının en önemli hususiyetlerinden birisi dil ve dil malzemesi olmuştur. Geleceğe taşınmasındaki en önemli unsurların başında da yine dilin yer alacağı muhakkaktır.

⁵ Tolga Yıldız, Saussure'den Bakhtin'e Dil-Kültür İlişkisi: "Tümü Kapsayıcı Olgu, İdil 3.11 -2014 s., 117

Dil, kültürün oluşması ve geleceğe aktarılmasında önemli roller üstlenirken kültür ve millet hayatındaki çeşitli sahalardaki kültürel değişim ve gelişmeler de dili etkileyebilir. Bu yüzden dil ve kültür, birbirini taşıyan ve tamamlayan unsurlar olmaları ile aralarında sıkı bir ilişki ve biri diğerini değiştirip geliştirerek ayrılmaz bir bütünlük oluşturan zorunlu bir etkileşim söz konusudur.⁶

Dil Tarih İlişkisi

Her milletin önemle üzerinde durduğu konulardan biri tarihtir. Çünkü her millet geleceğini geçmişi üzerinde inşa etme çabası ile hareket eder. Bu yüzden tarih denince akla sadece geçmişte yaşanan olaylar gelmez. Tarih, milletlerin başından geçmiş her türlü olayın yanında yaşantılarını devam ettirdikleri süre ve süreçlerdeki yaşama dair maddi ve manevi bütün birikimlerden oluşan geniş bir tanımı kapsar. Geniş kapsamından dolayı tarih için birçokları farklı tanımlamalar yapmışlardır.

Fakat tarih dil ilişkisine bakıldığında ikisinin birbirinden ayrılmaz parçalar olduğu muhakkaktır. Tarih, bulunan çeşitli bulguların yanında en çok dil ve dil malzemesine dayalı materyallerin içinde net ifade bulur. Özellikle Göktürk Abidelerindeki yazılı dil malzemesi gibi unsurlar tarihi birçok olayı aydınlatırken bir milletin faydalandığı tarihi geçmişini ve derinliğini de ortaya koyması açısından önemlidir. Bununla beraber sözlü dil ve edebiyat ürünlerinden hareketle milletlerin geçmiş yaşantıları ve tarih sahnesine çıkışları ile ilgili birçok faraziye ortaya konabilir.

“Genel olarak düşünüldüğünde ise tarih ve dilin birbirlerini tamamlayan ve birlikte hayat bulan iki önemli kavram olduğu görülür. Bu nedenle arihi olmayan bir dil düşünülemeyeceği gibi, dili olmayan bir tarih de düşünülemez. Her dil ait olduğu milletin tarihinden izler taşır.”⁷

Bu nedenle tarihi derinliğe sahip milletlerin dilleri de kendilerine ait hususiyetleri ile varlıklarını devam ettirirler ve her türlü asimile hareketlere rağmen varlıklarını devam ettirirler. Türkçede olduğu gibi oturmuş kurallar sistematığına ulaşmalarının yanında büyük bir birikim ve kullanım kolaylığına erişmiş olmalarından dolayı doğru politikalar il bilim dili hatta dünyada rağbet gören önemli diller sınıfına girmeleri zor olmaz. Dil ve tarih ilişkisi hakkında Prof. Dr. Günay Karağaç;

“İnsan demek, gelenek ve tarih demektir. Gelenek ve tarih, süreklilik, algı, bilgi ve tecrübe birikimi demektir. İnsan, tarihi sayesinde aynı yolu bir daha yürümek zorunda kalmaz. Bu yüzden ki insanın ve insanla ilgili, insanın el attığı her şeyin bir tarihi vardır. Tarihi bir varlık haline geliş,

⁶ Ali Göçer, Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dil Kültür İlişkisi Üzerine Görüşleri: Fenomenolojik Bir Araştırma, *EÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (2), 2013, s., 35

⁷ Erhan Metin, Tarih Öğretmenlerinin Tarihsel Dil Kullanımı, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19-2012, s., 186

bilgi ve tecrübe birikimi sayesinde herkesin ve her kuşağın aynı yolu bir daha yürüme, sıfırdan başlamak zorunda kalmayışları, insan başarılarına temel oluşturur. Böylece dil, yalın algılamalardan tekniğe, bilim bilgisinden sanat ve felsefe bilgisine kadar bütün insan başarılarının hazırlayıcısı olur. Kendisi de tabiatın bir parçası olan ve belirli bir zaman ve mekân diliminde yaşamakta bulunan insanı diğer varlıklardan ayıran özelliği, dili sayesinde derlediği değişik zamanlar ve mekânlar toplamıdır, yani tarihtir”⁸ der.

Dünyada hiç bir dil bir günde doğup gelişmemiştir. Milletlerin hayatları ile beraber yüzyıllar içerisinde çeşitli gelişme devreleri geçirmiş ve tarihin seyri içerisinde bir çok badirelerden geçerek kendine mahsus tekamül dereceleri edinerek bugüne gelmiştir.⁹ Bu sebeple her insanın kendine has bir parmak izi olduğu gibi her dil de içinde doğduğu milletin şifrelerini taşımaktadır.

Dil Kimlik İlişkisi

Kimlik, bir özellik ve nitelik belirtisidir. Bu farklılıkları ortaya koyan bir durumun varlığını ortaya koyar.¹⁰ Diğer bir deyişle milletler açısından farklılıkları ifade eden sınıflandırma işlemi kişinin başka toplumlarda ayrışmasını sağlayan ve kendisinin ait olduğu toplumu ifade eden kimliği ile yüklenmesidir. Bu farklılığı ortaya koyan en önemli unsurların başında da dil gelmektedir. İnsanoğlu hangi ana dile bağlı olduğunu ifade ediyorsa kendisine de o milletin bir ferdi olarak sayar. Hatta farklı milletlerden bazıları göç, savaş, sürgün, başka millettten biri ile evlenme, asimilasyon ve yok etme politikaları ile daha başka sebeplerden dolayı kendi dillerini unuttur. Bu milletler başka diller öğrendiklerinde, çocuklarına da yeni öğrendikleri dili ana dili yerine öğretme yoluna gittiklerinde kendilerini hangi millettten sayarlarsa saysınlar sonraki nesillerinin büyük bir çoğunluğunun kökenlerini bilmelerine rağmen öğrendikleri yeni dilin çevresinde oluşan milletin bir ferdi olarak kendilerini ifade ettikleri ve zamanla tamamen asimile oldukları görülmektedir. Çünkü;

“Geçmişten geleceğe kültürel bir bağı da ifade eden, doğuştan gelen ve sonradan kazanılan, yavaş da olsa değişen kimlikler, tanımlama ve bakış açılarına göre karşımıza bireysel, kişisel, ulusal, millî, etnik, kültürel vb. kimlikler olarak çıkar. Kimlik mefhumunun tarihsel dinamikliğinin idraki de önemlidir. Çünkü millî kimliklerizezeli/ebedi, statik ve özcü bir değerlendirmeye tabi tutmak, dönüşümlerin anlaşılmasınönünde bir engel olabileceği gibi, geleceğin inşası noktasında değişim kanallarının gözdenkaçırılmasına yol açacaktır. Kimlikler tarihin bir döneminde ortaya çıkabilir, yok olabilir ya da dönüşüme uğrayabilirler. Millî kimliğimizin ne olduğu, onun çağdaş olarak “biz” tarafından nasıl tanımlandığı ile ilintilidir ve bu

⁸ Alkaya, a.g.e., s., 442

⁹ Ahmet Caferoğlu, 2000: 2

¹⁰ Eyüp Sertaç Ayaz, Milli Kimliğin Kurucu ve Koruyucusu Olarak Dil, *Uluslararası Asya Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, Göç, Yoksulluk ve Kimlik 17-20 Nisan 2018, Bışkek. 610-627. ISBN 978-605-245-639-2., s., 613

manada dinamiktir, donmuş bir fotoğraf değildir. Millî kültürler, kimlik inşasının hem bağımlı, hem bağımsız değişkeni olabilirler”¹¹

Bir millet bir yere fetihler veya keşifler yolu ile gittiğinde elbette ki yerlilerin hepsini öldürmez veya yerinden söküüp atmaz. Bu durumda *O halde dünyada bu kadar yer değişikliği neticesinde yeni yerlere taşınan kimlikler nasıl oluşmaktadır?* sorusu akla gelir. En önemlisi fethedilen veya keşfedilen yerlere mutlaka yeni insanlar gelir yerleşir. Oranın yurt haline getirilmesi için bir taraftan nüfus sirkülasyonu sağlanırken diğer taraftan yerli halkla uyumun sağlanması için çeşitli ilmi, siyasi ve ekonomik adımlar atılır. Genellikle asimile etme, kendisine benzetme amacı taşıyan bu adımların büyük çoğunluğu da dili asimile etme yönü ile ön plana çıkar. Çünkü dilini unutan insanların büyük çoğunluğu esas kimliklerine dayalı kökenlerini unutmaya dahi onun milliyetçiliğini de yapma gibi bir kaygısı kalmaz. Bu yüzden bahse konu adımlar bazen gönüllülük esasına dayalı olurken bazen de zor kollarılarak yapılmaya çalışılır.

Dil üzerinden toplumları dönüştürme çabalarında her zaman başarılı olunmasa da bazı yerlerde istenen amaçlar doğrultusunda gerekli değişimler sağlanır. Bu değişimler neticesinde de milletin hayat görüşü ile yaşam biçimine yeni bir boyut ve şekil verilir. Öyle ki zamanla yeni nesil eski kökenlerini tamamen unuttur hale de gelebilir. Buna en güzel örneklerden biri büyük bir imparatorluk kuran Cengizhan'ın torunlarının gittikleri yerlerde yerel dilleri öğrenmeleri sonrasında kendi dillerini unutmalarıdır. Bu unutuşun sonrasında hayat görüşü ve yaşam şekli olarak da asimile olduklarından kendi milliyetlerinden uzaklaşıp unutulurlar. Bir başka örnek ise Anadolu'da birçok millettten insan zamanla devleti kuran ana erk olan Türk milletinin yaşam biçimi ve felsefesini benimseyip Türk dilini ise ana dili olarak öğrenerek büyümesi ile kendisini Türk olarak hissedip ifade etmesidir. Fetihler ile güdülen iskan politikasının yanında evlilikler ve eğitim dilinin de Türkçe olması bunda önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Aksi takdirde her ne kadar coğrafya, iklim ve beslenme kaynakları insanın yapısı üzerinde etkili olsa da Anadolu'da kendisini Türk olarak ifade eden insanların yüz biçimlerinin hala kökenlerinin dayandığı Orta Asya'daki Türkler ile benzer ve çekik gözlü olmaları gerekirdi.

Millî bir bakış açısı ile işlenen dil, kendi coğrafyasının dışında başka coğrafyalar için de anlaşma ve kültürel aktarım aracı olacak güze erişme kuvvet ve kudretine sahip olabilir. Bu açıdan millî şuur ile kendisine yer bulan dil, ancak daha sağlam bir etkileşim ve iletişimi de beraberinde getirir. Diğer dillerin esaretine girmekten kurtulur. Hatta başkalarına umut olur. M. Kemal Atatürk, şuur ile dilin bağımlı şöyle ifade eder;

¹¹ Ayaz, a.g.e., s., 615

“Milli his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin milli ve zengin olması, milli hissin gelişmesinde başlıca etkidir. Türk dili, dillerin en zenginlerindedir. Yeterki, bu dil şuurla işlensin. Ülkesini, yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır”¹².

Bütün bunlardan hareketle hem toplumsal düzenin hem de terakkinin gerçekleşmesinin en önemli yollarından birinin de dili doğru kullanmaktan geçtiğini söylemek mümkündür. Yerli yerinde kullanılmayan dil, yanlış anlaşılmalara sebebiyet vereceği gibi karşılıklı güvenin azalmasından ötürü adalet, ekonomi ve benzeri birçok alanda sorunların ortaya çıkmasına da sebep olmaktadır.

SONUÇ

İnsan dünyada hayata tutunmak için bitmez tükenmez bir tecrübe sürecinin içerisinde yaşar. Kesintisiz bir biçimde devam eden bu süreç her defasında en başından başlamaz. Tecrübelerden kalan öğrenmeler bireysel ve toplumsal hafızada sınıflandırılarak istiflenir. İnsanın ve toplumun tecrübe birikimi olarak adlandırılabilir hayat pratiğini özetleyen birçok unsur vardır. Bunların içindeki üç temel kavram ise kültür, tarih ve kimliktir. Bu temel kavramların yıllar ve yerler boyunca taşınmasını ve korunmasını sağlayan en önemli araç ise dildir.

Netice olarak insanın kimliğini koruyabilmesinin en önemli yolu dilini korumasıdır. Yine dili sayesinde insan, maddi ve manevi her türlü birikimini geçmişten bugüne, bugünden yarınlara aktarılabilir. Bu yüzden toplumdaki her ferdin kendi dilini doğru öğrenmesi ve yerli yerinde kullanması önemlidir. Aksi takdirde üç önemli unsurdan ilk ikisi olan kültür ve tarih zayıflayacak ve insanları bir kılan ortaklıklar da bu olumsuz duruma bağlı olarak azalacaktır. Kültür ve tarih bakımından ortak yönleri zayıflayan insanların kendilerini ait hissedecekleri bir kimlikleri de olmayacağından insanlık ilk dönemdeki yalnızlığına ve çaresizliğine mahkûm olacaktır. Dilin eksik ya da sorunlu kullanıştı milli kimliğin diğer egemen kültürler karşısında asimile olmasını kolaylaştırmasına ve sonraki nesillerin kendilerine özgüven duymasını da engellemesine yol açması kuvvetle muhtemeldir.

Dili korumak milleti korumak anlamına da geldiği için doğru dil politikaları ile bilinçlendirilmiş toplumlar geleceğin inşasında, kendi kişisel kodları ve yerelden evrensel hale getirdikleri değerleri ile var olurlar. Bu durum da beraberinde bütünleşmiş ve hep beraber refah seviyesi yüksek bir toplumun meydana gelmesini sağlar.

KAYNAKÇA

¹² Mustafa Zülküf Altan, Atatürk; Dil, Türk Dili ve Yabancı Dil, *Dil Dergisi*, cilt,122, 2003, s., 53

- ALKAYA Ercan; *Prof. Dr. Günay KARAAĞAÇ, Dil, Tarih ve İnsan*, Akçağ Yayınları / 430, Ankara 2002, 192, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Fırat University Journal of Social Science Cilt: 13, Sayı: 1, Sayfa: 441-450, ELAZIĞ-2003.
- ALTAN Mustafa Zülküf, Atatürk; *Dil, Türk Dili ve Yabancı Dil, Dil Dergisi*, cilt,122, 2003, s.52-60.
- AYAZ Eyüp Sertaç, Milli Kimliğin Kurucu ve Koruyucusu Olarak Dil, *Uluslararası Asya Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, Göç, Yoksulluk ve Kimlik 17-20 Nisan 2018, Bışkek. 610-627. ISBN 978-605-245-639,2.
- BACAKLI Yılmaz-KAPAĞAN Enver-KUNDAKCI, Mustafa, Divanü Lügati't-Türk'ün Yazılma Amacı Üzerine Bir Değerlendirme. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5 (8), 2016, 3259-3267.
- BANGUOĞLU, Tahsin (1987) *Dil Bahisleri*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- GÖÇER Ali, Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dil Kültür İlişkisi Üzerine Görüşleri: Fenomenolojik Bir Araştırma, *EÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (2), 2013, 25-38.
- KUNDAKCI Mustafa-KAPAĞAN Enver. Ortaöęretim Düzeyinde Ana Dili Olarak Türkçe Öğretiminde Sözlü ve Yazılı Metin Oluřturma Sorunu. *Tarih Kültür Sanat Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 2015, 1-18.
- METİN Erhan, Tarih Öğretmenlerinin Tarihsel Dil Kullanımı, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19-2012, 184-211
- YAZOĞLU Ruhattin, Dil. Kültür İlişkisi, *Ekev Akademi Dergisi* Yıl: 6 Sayı: 11 -Bahar 2002, 21. 21-45.
- YILDIZ Tolga, Saussure'den Bakhtin'e Dil-Kültür İlişkisi: "Tümü Kapsayıcı Olgu, İdil 3.11 -2014,11-07